

غالب بنگاه‌ها و نیز مؤسسات حرفه‌ای (در حدود اطلاعات و شواهد موجود) به صرف رعایت برخی فاصله‌گذاری‌های اجتماعی معمول، هیچ‌گونه تدبیر عملی فنی و حرفه‌ای برای مدیریت این بحران نیندیشیده‌ایم. شیوه‌ی انجام کار از زمان مراجعه‌ی مشتری تا اعزام تیم و چرخه‌ی جمع‌آوری اطلاعات تا صدور گزارش کم‌وبیش همانند گذشته هدایت می‌شود و به استثنای برخی اقدامات کم‌اثر از جمله ایجاد فرصت بیش‌تر قانونی برای گزارش‌دهی مالی و مالیاتی که کم‌تر مورد استقبال فعالان اقتصادی واقع شده و شیوه‌ی برگزاری مجمع، برخلاف کمک‌های مالی که در دیگر کشورها (حتی جهان سوم) جهت جبران زیان‌های اقتصادی و اجتماعی معمول است، کم‌تر تلاش عملی را از سوی متولیان اقتصادی مملکت برای حفظ و مراقبت خصوصاً از بنگاه‌های کوچک را شاهد بوده‌ایم. اگر هم اقدامی بوده، هرچند کوچک و کم‌اثر، از ناحیه‌ی سندیکاها، صنوف، جریانات مردمی و با مردم‌نهاد، و به تعبیری جهادی و نیز مراجع حرفه‌ای نظارتی و قانونی (در حرفه، منظور جامعه‌ی حسابداران رسمی) صورت گرفته است. از این‌رو، به دلیل بنیه‌ی ضعیف بنگاه‌ها و مؤسسات حرفه‌ای کوچک و متوسط که در تأمین ضروری‌ترین مخارج اولیه و حیاتی خود با محدودیت مواجه‌اند، کم‌تر شاهد تدوین، ارائه و اجرای کسب‌وکار جدید در شرایط بحران هستیم.

باعنایت به توضیحات فوق، مسایل مرتبط با موضوعات مورد بحث به شرح زیر به استحضار می‌رسد:

۱- در پایان سال، به دلیل قرنطینه‌ی نواحی خاص و همچنین شیوع بیماری، عملاً اعمال برخی عملیات برای گردآوری شواهد از جمله بازرسی عینی، مشاهده‌ی ادواری و موردی و همچنین نظارت بر موجودی‌ها با مشکل مواجه شد یا حداقل مانند گذشته قابل اجرا نبود.

همگان شوم، نمی‌توان از تأثیر شگرف و بعضاً مثبت آن در تبادل و زندگی بشر پرده‌ا و مشغول غافل ماند و چه بسا به مرور زمان و با وفاق نسبی با این مهمان بتوان به زوایای جدیدی از ویژگی‌های خوب آن بیش‌تر پی برد. آینده به ما خواهد گفت که از جمیع جهات، این ویروس به‌ظاهر خلق شده‌ی دست بشر فانی چه پیامدهای عملی و دستاوردهایی برای آیندگان به همراه خواهد داشت که در حال حاضر از آن غافل بوده و یا تنها به بخشی کوچک از آن واقفیم.

در حال حاضر، این ویروس همانند تأثیرگذاری بر کلیه‌ی بنگاه‌های اقتصادی بر کسب‌وکار مؤسسات حرفه‌ای نیز سایه افکنده و برحسب اطلاعات و شواهد موجود، تداوم و حیات برخی کسب‌وکارها (به‌واسطه‌ی حسابرسی و ارائه خدمات به کسب‌وکارها) از جمله مؤسسات حرفه‌ای را با تهدید جدی مواجه کرده است. با وجود همه‌ی نگرانی‌هایی که تحت تأثیر این ویروس با ارزش‌ترین دارایی انسان، یعنی جان او را تهدید می‌کند،

با ظهور و شیوع ویروس کرونا، این مهمان ناخوانده، جهان و کلیه‌ی بازارهای کسب‌وکار و در یک عبارت کلیه‌ی شؤونات زندگی اجتماعی بشر متکبر به دانش روز و مسلط و مجهز به تکنولوژی به یکباره تحت تأثیر جدی قرار گرفت، به‌طوری‌که در پیشرفته‌ترین و بزرگ‌ترین بازارهای جهانی افول و افت کم‌سابقه‌ی شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و البته سیاسی را شاهد بودیم و در مورد کلیه‌ی مناسبات معمول و متعارف روزمره نیز با تغییر و دگرگونی‌های جدی مواجه شدیم. این ویروس نمونه‌ی بارز تهدیدهای نوپایی است که پیش‌بینی آن‌ها و آثار تلخ و گاه شیرین و پندآموز آن دشوار است، اما بی‌تردید این ویروس تهدیدی آشکار برای سلامتی و نظام جهانی بوده و به یقین فروپاشی برخی بنگاه‌های در وهله‌ی اول کوچک را هشدار می‌دهد و البته در سایه‌ی سنگین این ویروس به تعبیر

در این حال، با هماهنگی‌های لازم و با درجه‌بندی مشتریان و ارزیابی‌های لازم، کارها به سه طبقه‌ی کم‌ریسک، ریسک متوسط و پرریسک دسته‌بندی شد و با تشخیص ریسک‌ها و قبول مسئولیت‌ها در چارچوب ضوابط حرفه‌ای، نسبت به اعزام حساب‌برسان به محل شمارش تصمیم‌گیری شد. اعزام تیم کامل با قید احتیاط برای مشتریان پرریسک، محدود کردن و کاهش نفرت‌آموز به محل شمارش در مورد مشتریان با ریسک متوسط و عدم اعزام در مورد مشتریان بدون ریسک یا مشتریان واقع در محدوده‌ی پرخطر (قرمز) و اخذ اطلاعات و شواهد از راه دور از طریق مشاهده و نظارت آن‌لاین اینترنتی و پرس‌وجو و کنکاش و تحقیق از راه دور به‌جای شمارش و نظارت فیزیکی حضوری از سایر روش‌هایی بود که مبتنی بر ضوابط و استانداردهای مجاز، مورد استفاده واقع شد. همچنین، سعی شد با توجه به محدودیت‌های موجود نسبت به مدیریت نیروی انسانی به فراخور آمادگی مشتری برنامه‌ریزی لازم به عمل آید و با

محدود ساختن برنامه‌ها در حد ممکن، تمرکز بیش‌تر بر روش‌های تحلیلی، اخذ کمک بیش‌تر از مشتری قبل از شروع کار جهت گردآوری و انباشت مدارک و مستندات لازم و جایگزینی روش‌ها و تکنیک‌های عملی، اهداف برنامه‌ها و رسیدگی‌ها محقق شود.

۲- همچنین برخی برنامه‌ها با هماهنگی با مشتریان به‌عهده‌ی تعویق افتاد تا پس از بهبود و تثبیت شرایط نسبت به انجام کار اقدام شود. نکات ایمنی و بهداشتی به‌طور مرتب به همکاران گوشزد و در موارد مأموریت خارج از مرکز، رعایت مسایل ایمنی از مشتریان درخواست شد.

اقامت حساب‌برسان پس از اخذ نظر از مشتری، ترجیحاً در اماکن و مراکز اسکان خاص مورد تأیید و پس از ارزیابی‌های لازم با رعایت کامل مسایل ایمنی و بهداشتی تعیین شد. البته در مواردی نیز با مقاومت برخی مشتریان به‌منظور تقبل برخی هزینه‌های اقامت در اماکن موردنظر مواجه شدیم که با تعامل لازم

خوشبختانه این مشکل برطرف شد.

۳- به‌طور کلی، برنامه‌های زمانبندی که پیش از شروع کار جهت مشتریان ارسال و پاسخ آن عموماً قبل از سال دریافت و متعاقب آن برنامه‌ی زمانی و نیروی انسانی بر حسب آن در اواخر سال مدیریت شده بود، عملاً در برخی موارد، دیگر قابل اجرا نبود، لذا در میانه‌ی فروردین‌ماه و پس از تعطیلات نوروز نسبت به به‌روزرسانی آن برحسب شرایط موجود اقدامات لازم به عمل آمد. به‌هرحال، در شرایط اضطرار، ناگزیر به تعدیل و جابجایی کارها و نیروهای همکار برحسب میزان آمادگی مشتریان و وضعیت و موقعیت مشتری در قبال ویروس کرونا شدیم.

۴- طی تماس با مشتریان و یا حساب‌برسان داخلی، حسب مورد از نحوه‌ی کنترل و مدیریت بحران کرونا و آثار آن بر کسب‌وکار مشتریان مطلع شدیم و اخذ هرگونه پروتکل و یا بیانیه‌ی کنترل کرونا، پیامدهای اقتصادی و راه‌حل‌های عملی پیشنهادی حساب‌برسان داخلی را جهت

ارزیابی‌های لازم در انجام مأموریت‌های حسابرسی مالی مطالبه کردیم. ارزیابی این ریسک‌ها و اخذ گزارش حسابرسان داخلی به مدیران ارشد مالی و تعیین موضع صحیح در ارزیابی ریسک‌ها و به‌ویژه تداوم فعالیت و تشخیص این ضرورت که مراتب به چه نحوی در یادداشت‌ها و یا گزارش حسابرسی منعکس شود، کمک شایان توجهی می‌کند. روشن است که ارزیابی و اجرای حسابرسی مبتنی بر ریسک با افزودن سایر ریسک‌های پیش‌بینی نشده در اثر کرونا بیش از پیش در شرایط کنونی توجه مؤسسه را به خود معطوف داشته و در این خصوص در فقدان هرگونه برنامه و دستورالعمل خاص، ناگزیر در حد مقدرات به تشدید مراقبت‌ها، مذاکره با مدیران ارشد و حسابرسان داخلی و ارزیابی هرگونه خطر ناشی از موارد فوق شدیم.

۵- بدیهی است که حسابرسی سنتی حاکم بر گردش کار این مؤسسه همانند بسیاری از مؤسسات حرفه‌ای مشکلات و معضلات فراوانی به شرح مواردی که در بالا نیز به‌اختصار به آن اشاره شد، به همراه داشت. مسلماً انجام حسابرسی در

شرایط موجود مستلزم ایجاد بسترهای لازم و زیرساخت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری مورد نیاز است که در هر دو مورد متأسفانه این مؤسسه به تاسی از شیوه‌های سنتی و عدم پیش‌بینی و آمادگی قبلی جهت مقابله و کنترل این شرایط با مشکلات عدیده روبرو بود. به هر تقدیر، روش‌هایی که بالا در زمینه‌ی بازرسی موجودی‌ها به آن اشاره شد و بسیاری از دیگر برنامه‌ها متأسفانه به دلیل عدم آمادگی کافی و عدم تجهیز امکانات عموماً به شیوه‌ی قبل با کمی تعدیلات با صرف زمان و انرژی فراوان و نگرانی زیاد ناشی از آلودگی همکاران به این ویروس بر کیفیت کار اثر سوء گذاشته و هم‌اکنون نیز با این معضل روبرو هستیم.

به استناد تجارب کسب‌شده در مواجهه با این ویروس و ارزیابی‌های به‌عمل آمده از وضع موجود و با در نظر داشتن آثار فعلی این تهدید بر کسب‌وکار مؤسسات حرفه‌ای، مهم‌ترین موضوعات مورد تأکید که در شرایط فعلی باید مدنظر جامعه و مؤسسات حرفه‌ای قرار گیرد، عبارت‌اند از: ۱- بپذیریم و آگاه باشیم که این ویروس

همانند بسیار امراض قبلاً ناشناخته و در حال حاضر در سیطره‌ی علم بشر هرچند به بهایی گزاف در ادامه‌ی داستان زندگی به کنترل بشر درخواهد آمد، پس ضروری است به‌عنوان اولین اصل، ضمن احتیاط و عقلانی و مدیریت سلامت، ایمنی و بهداشت و پیش‌بینی لازم جهت مدیریت هرچه بهتر آن، استرس و نگرانی را از خود، خانواده و همکاران حرفه‌ای دور کنیم و بیش از این به آثار منفی آن نپردازیم و به آن دامن نزنیم.

۲- به پیامدهای مثبت این ویروس به‌دقت بیندیشیم و خود به استقبال بهره‌برداری از آن و رفع کمبودها و موانع موجود رفته و با تجهیز کلیه‌ی امکانات ازجمله فراهم کردن شرایط جهت حسابرسی مبتنی بر فناوری اطلاعات خود را جهت برخورد و مقابله با این‌گونه مخاطرات نوظهور آماده کنیم.

۳- شناسایی و تعیین استراتژی و مدیریت کسب‌وکار جدید در شرایط بحرانی از ضروریات است. ارزیابی دقیق از وضع موجود در شرایط تهدید و موضع‌گیری آتی در قالب استراتژی‌های عملی (کوتاه‌مدت و میان‌مدت)، باید در

پروتکل‌های مقابله با این تهدید تحلیل شود تا بتوان جهت حفظ و تعدیل بهینه‌ی اوضاع فعلی، تمهیدات مناسب و به‌موقع اتخاذ شود. شناسایی کلیه‌ی خطرهای زنجیره‌ی جذب و حفظ مشتریان و ایفای تعهدات قانونی تا مرحله‌ی آخر باید مورد توجه قرار گیرد.

۴- از آن‌جا که مهم‌ترین دارایی‌های بنگاه‌های خدماتی چون مؤسسات حرفه‌ای نیروی انسانی است، انجام مسئولیت به شکل نوبت‌کاری یا شیفت‌کاری یا از راه دور در اوج بحران این ویروس توانست تاحدودی هرچند ناکافی مؤسسات را در مدیریت نسبی این بحران با اعمال نظارت‌های لازم یاری کند، هرچند به‌یقین نتیجه‌ی این کارها می‌تواند از لحاظ کیفیت و زمان انجام کار در روال معمول متفاوت باشد. در این زمینه، مدیریت مؤسسات به احتمال زیاد بحث درباره‌ی خطرات مربوط به مسافرت شغلی، ارزیابی قابلیت‌های کارمندان از راه دور را باید مورد توجه خاص قرار دهند.

۵- برخی مشتریان مؤسسه تحت شرایط موجود با مشکل تولید، فروش و به‌طور کلی تحقق برنامه‌های خود با محدودیت‌های مالی مواجه شده‌اند و برخلاف گذشته دیگر قادر به تسویه‌ی دیون خود از جمله تسویه‌ی مطالبات مؤسسه نیستند. این امر منجر به تحمیل ریسک اعتباری، افزایش مطالبات سررسید گذشته و حتی اختلال در روابط فی‌مابین با مشتریان شده است. در نتیجه‌ی این مشکل و انتقال بحران مالی به کلیه‌ی بخش‌ها، مؤسسه نیز در تأمین و تقبل و ایفای تعهدات قانونی خود به‌ویژه نسبت به همکاران خود با مشکل مواجه بوده و به‌طور کلی، کسب‌وکار مؤسسه با تهدید مواجه است. اگرچه با خودگذشتگی شرکا تاکنون هیچ‌گونه تعدیلی نسبت به نیروی متعهد صورت نگرفته، لیکن استمرار این شرایط بدون هیچ‌گونه اهرم مالی و دیگر پشتیبانی‌ها شرایط را می‌تواند از وضع کنونی به وضع

«بدتر» سوق دهد. تردیدی نیست که چنانچه تحقق برنامه‌های مؤسسه از جمله کسب عواید لازم و پیش‌بینی شده تغییر کند، ممکن است شرکا مجبور به تعدیل راهبردهای خود شوند تا جایی که دیگر قادر به تحقق برنامه‌های خود نباشد که در این صورت منجر به تعدیل نیرو و در نهایت تعطیلی کسب‌وکار خواهد شد. هم‌اکنون به‌رغم ایفای تعهدات مربوط به حقوق و دستمزد نشانه‌هایی از نگرانی در همکاران مشهود است و استمرار این وضع و شیوع این نگرانی قطعاً بر کیفیت کار و ایفای تعهدات حرفه‌ای به عموم و در آخر سرخوردگی و کوچ‌نخبگان و علاقمندان از حرفه خواهد انجامید.

۶- در حال حاضر کمک به کسب‌وکار مؤسسات برعهده‌ی بالاترین ارکان جامعه، شورای عالی و اعضای محترم هیأت مدیره و از حیاتی‌ترین محورها و مأموریت‌های ایشان محسوب می‌شود، چراکه در صورت حذف و نابودی اعضا، جامعه‌ای وجود و معنی نخواهد داشت. با مدیریت و تدبیری که از اعضای فعلی شورای عالی و هیأت مدیره سراغ می‌رود، حل این معضل و کمک به معیشت مؤسسات کار سختی به نظر نمی‌رسد. به ساده‌ترین شکل ممکن، همان‌طور که سازمان بورس مشتریان را از حیث درآمد و حجم دارایی‌ها دسته‌بندی و به فراخور این معیار مؤسسات را نیز دسته‌بندی می‌کند، انتظار می‌رود جامعه نیز اندازه‌ی مشتریان و حداقل حق‌الزحمه‌های خدمات خصوصاً اطمینان‌بخشی را با همین معیار ساده‌ی خطی که مشتریان را نیز با فهم آن دچار سردرگمی نسازد (و شاید با لحاظ کردن نوع صنعت و متناسب با تورم سالانه و افزایش هزینه‌ها قبل از شروع هر سال مالی) تعیین و رسماً ابلاغ کند. این امر به قوام مؤسسات و بقای آن‌ها کمک می‌کند و راه را برای تجهیز امکانات بیش‌تر، انجام تعهدات به‌شکل مطلوب و حرفه‌ای و ایجاد رضایتمندی شغلی و رفاهی بیش‌تر هموار خواهد کرد. به بیان

ساده حق‌الزحمه‌ی خدمات در شرایط کنونی هیچ‌گونه تناسبی با هزینه‌ها و سطح مسئولیت‌ها ندارد و اعلام سالانه‌ی حق‌الزحمه‌ی ساعتی رده‌های حرفه‌ای از سوی جامعه کافی به مقصود نیست.

۷- پیشنهاد می‌شود و انتظار می‌رود جامعه‌ی حسابداران رسمی ضمن انعکاس وضع موجود به سطوح بالاتر و در صورت امکان اخذ تسهیلات لازم، شرایط را جهت ادامه فعالیت هموار سازد. پرواضح است که کارها و اقدامات انجام‌شده از سوی دولت از قبیل فرصت بیش‌تر برای تسلیم اظهارنامه و برگزاری مجامع حاکی از عدم‌درک شرایط موجود و آثار زیان‌بار این بحران بر اقتصاد و در درجه‌ی اول کسب‌وکارهای کوچک است. در این خصوص کافی است به تمهیدات لحاظ شده در کشور جنگ زده و ویران عراق و کشور همسایه ترکیه انداخت تا به فاصله‌ی انتظارات معقول مردم کشورمان پی برد.

در این زمینه، پیشنهاد می‌شود ارکان جامعه نیز در خصوص اعمال نظارت‌ها، کنترل‌ها با لحاظ کردن شرایط ویژه‌ی کنونی با اعمال شیوه‌هایی که به‌راحتی در دسترس و قابل‌اجرا است (به‌طور نمونه انتخاب و گزینش کارها از طریق گزارش‌های ارسالی اعضا از سامانه‌ها و بررسی و کنترل و نظارت از راه دور و در صورت لزوم اخذ مدارک و مستندات از راه دور به جای کنترل کیفی معمول و متداول همیشگی) با همراهی همیشگی خود، مؤسسات را در مدیریت هرچه مطلوب‌تر امور و وضع موجود یاری رساند.

۸- استفاده از تجربیات مؤسسات بین‌المللی، رهنمودها و بیانیه‌های صادره از سوی این مؤسسات نیز می‌تواند بسیار مفید و راهگشا باشد. به نظر می‌رسد این کار برعهده‌ی جامعه و کارگروه‌های فعال (آموزش) و به‌طور توأمان خود مؤسسات است تا با بررسی پیامدهای آتی کوتاه‌مدت و حتی بلندمدت شرایط را برای مقابله‌ی هرچه بهتر با این ویروس و اجرای برنامه‌ها و مأموریت‌های حرفه‌ای فراهم آورد. ■